

INNHold

Sanger og fortellinger	13
Forord	15
Kapittel 1 Oppvekst i et fryktsamfunn	19
Innledning	
Frykt selger	20
De farlige fremmede	20
Det reelt farlige og det fiktivt farlige	22
Kapittel 2 Hva er et godt grøss?	23
Fryktens attraksjon	24
Hva er egentlig frykt?	25
Stedfortredende frykt	26
Når blir et grøss godt?	27
Humor	28
Oppsummering	30
Kapittel 3 Grøsset i vuggen	31
Er grøsset medfødt?	
Lek = spenning og forløsning	32
«Borte? Titte!»	33
Grøsset og leken	34
Vuggesanger og båsuller	35
Vuggeviser er bruksmusikk	36
Magisk tenking og frustrasjon	38
Lille Trille – fra kanon til egg	39
«Rock-a-bye baby» – hvorfor knekker grenen?	40
Barnespråk og kvinnespeil	42

Er grøsset helsefremmende?	43
Kan vi bruke de grøssende vuggevisene?	44
Oppsummering.	45
Kapittel 4 Grøsset i eventyret	46
Dumme troll og tapre helter	
Global fantasi med lokal koloritt	47
Allalderlitteratur	47
Eventyrspåk	48
Grøsset i eventyret	49
Gruppe 1: Dyreeventyr.	49
Gruppe 2: Vanlige eventyr / De egentlige eventyrene.	50
Gruppe 3: Skjemteeventyr og komiske fortellinger	52
Gruppe 4: Remseeventyr/regleeventyr	53
Gruppe 5: Erotiske eventyr	55
Innvendinger mot eventyr	55
Bearbeidete eventyr	57
Er eventyr egentlig laget for barn?	58
Realisme, animisme og magi	59
Skal eventyr forklares?	60
Oppsummering.	62
Kapittel 5 Grøsset i spøkelseshistorien	63
– humoristisk, absurd og uten moral	
Grøsset i spøkelseshistoriene kontra eventyrene	65
Kategorier av spøkelseshistorier	67
Kategori 1: Jump tales – eller hoppehistorier	67
Kategori 2: Legender og urbane legender.	69
Kategori 3: Gory story – gørrhistorier.	70
Kategori 4: Spøkelseshistorier	71
Minigrøss.	72
Vampyrhistorier	74
Hvilke spøkelseshistorier passer hvilken alder?	74
2–4 år: snille grøss	75
4–6 år: grøssende humor	76
7–12 år: spøkelses, blod og underfundighet	77
Oppsummering.	78

Kapittel 6 Putt grøsset i lommen	79
– å gi barn en fryktkompetanse	
Barns følelsesverden og voksnes følelsesmerkelapper	81
Fjerne bilder og befriende latter	82
Helter gir håp	84
Er det ikke best å la være å skremme barna?	85
Fantasi og virkelighet	87
Delt frykt er mindre frykt.	88
Hvilke grøss skal vi formidle?	89
Grøsset på film og tv	90
Grøsset som pedagogisk verktøy	92
Respekt for fortellingen	94
Hallo ... hvem? Å fornekte grøsset	95
Forherligelse av død og frykt?	96
Med fryktelige intensjoner	97
Oppsummering	99
 Kapittel 7 Grøssende gode metoder	 100
Lynkurs i muntlig fortelling	101
Nødutganger og grøssegrader: grunnleggende råd for formidling av gode grøss.	109
Deltakende fortelling	112
Fortelling som omgangsform	114
Kompetanse hos forteller	115
Forskjellige typer deltakende fortelling.	116
Metoder for å involvere tilhørerne	117
Hvorfor deltakende fortelling?	128
Bør all fortelling være deltakende?	130
Oppsummering	131
Improvisasjon	131
Utfordringer	133
En ny voksenrolle	134
Oppsummering	137
Rytmmikk	138
Christensen og Gøssel	139
Jon-Roar Bjørkvold	140
Grøsset og rytmmikken	141

Rammesanger og –aktiviteter	142
Oppsummering	144
Kapittel 8 Sanger, fortellinger, dikt og eventyr	145
Hekser og trollmenn	148
Troll og drager	160
Smygende, krypende, listende, gørrete	173
Kapittel 9 Det lille ekstra	195
Lys	196
Lyd	197
Tekstiler	198
Rekvisitter	199
Avslutning	222
Litteratur	225
Noter	228
Stikkord	230

SANGER OG FORTELLINGER

Mannen som ikke var redd for noe	7
Grisen som var så fæl til å ete	29
Børra, børra, beia	36
Duerme negrito	37
Till, till tove	38
Lille Trille	39
Tykke Trille	40
Rock-a-bye baby	41
Reven sat i sæte	45
Hvorfor bjørnen er stubbrumpet	49
Askeladden som kappåt med trollet	51
Smørbukk	51
Den tykke katten	53
Lille Kyllerylle	54
Rødhette	57
Verdens korteste spøkelseshistorie	63
Jeg kommer for å ta	66
Den fremmede	68
Plass til en til	69
Ditt måltid når du er død	70
Blodet drypper	71
I et mørkt, mørkt hus	73
Fem små spøkelser	75
Nede i kjelleren	76
Vinduet	77
Den kjempestore dragen	79
There was an old woman who swallowed a fly	85
Sannhet og Fortelling	87
Den grusomme kjempen	98
Mannen som elsket å fortelle	100
Er det noen hjemme?	103
Lillehale spiser en rev	112
Stemmen fra kirkegården	117

Oooooooooooooo!	119
Ut og jakte spøkelseser	120
Stakkars herr Hansen	122
Hodeskallen	123
Den tapre, lille haren	125
Forstår dere hva jeg snakker om?	131
Å huttetu!	135
Halelek	136
Muldvarpens dans	138
Monsterdans	143
Skummelsangen	146
Hekseregle	149
Heksemutter	150
Fullmånenatt	152
Heksen og de fem nøstene	155
Heksen hun har gule tenner	157
Hekser de kan trylle	158
Tryllesang	159
Renslige troll	162
Bukkene Bruse	163
Trollsang	165
Den vakreste prinsessen (Dragelek)	166
Død er dragen	167
Ridder Georg heter han	168
Kongen på krystallberget	170
Anansi og pytonslangen	174
Kjempeedderkoppkanon	176
Edderkopper Edderkopper	177
Mystisk mann	178
Vi lister rundt i jungelen	179
Tigermamma	180
Tigerspill	182
Slangedans	183
Krokodille, ligg nå stille	184
Hvorfor flåten er flat	185
Hvordan myggen kom til verden	186
Kråkevisa	188
Dødmann	190
Den sultne kattens Rap	191
Alle mine barn, kom hjem!	194

FORORD

Gode grøss. Skrekkblandet fryd. Både bitte små barn og godt voksne nyter følelsen som oppstår når man blir akkurat passe skremt. Grøsset som får det til å kile i magen og krible i kroppen. Det gode grøsset har mye kraft i seg. Med sitt temperament og sin energi har det fått fast plass i alle kulturer. Gjennom fortellinger og eventyr, danser og sanger, rim og rytmer formidles det godes kamp mot det onde. Kampen er forbausende lik på tvers av kulturer: Det viktige er ikke om det onde er representert ved en tiger, en drage eller et troll, men at det gode vinner til slutt.

Historisk har grøsset hatt mange roller i barneoppdragelsen: Det har oppdratt og formet, beskyttet mot farer, underholdt, moret og skremt. Et godt grøss kaller på de intense følelsene, deler av følelseslivet som ellers ikke alltid er umiddelbart tilgjengelig for oss. Hvorfor liker så mange et godt grøss? Har vi et medfødt behov for å bli skremt? Hvordan påvirker fryktkulturen vi lever i barns oppvekst og deres forhold til grøsset? Kan barn som får leke med den lille frykten, bli flinkere til å takle de store redslene når de vokser opp? I denne boken har jeg forsøkt å svare på noen av disse spørsmålene.

Å leke med det som er skummelt, er først og fremst moro. Vi kan bevege oss ut i det absurde og groteske, kjenne på de frydefulle gysene som kiler i magen, på dramatikken og humoren og latteren. Barn trenger voksne som tør å være skumle. De trenger å vite at det gode vinner, men for at det skal skje, må vi tørre å la noe være ondt. I dagens samfunn lærer barn å være redde, men ikke å takle frykten. Derfor er en stor del av boken viet til kunsten å formidle det gode grøsset på en akkurat passe skummel måte.